19.10.2026

Sivistysvaliokunta torstai 22.10.2026 klo 12.00

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 212/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi) sekä kutsusta valiokunnan kuultavaksi.

Suomen Diakoniaopisto – SDO Oy on yksityisoikeudellinen (ns. yksityinen) toisen asteen ammatillinen oppilaitos ja esitetyistä lakimuutoksista sitä koskevat erityisesti seuraavat kohdat, joihin myös lausunnossa keskitytään:

- Toisen asteen koulutuksen sääntelyä koskevat muutokset poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalle
    - yksityisoikeudellisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuus poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta
    - ensisijaisesti oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden kouluttamisen varmistaminen lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa
    - näyttöjen toteuttaminen poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa
    - koulutuksen järjestäjän mahdollisuus poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa poiketa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen liittyvistä yhteistyövelvoitteista
    - lisäys tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin
- Ammatillisen koulutuksen työelämätoimikunnat lakkauttaminen valtiontalouden sopeuttamistoimien vuoksi

1. Toisen asteen koulutuksen sääntelyä koskevat muutokset poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalle

1.1 Yksityisoikeudellisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuus poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta

Voimassa olevan valmiuslain mukaan varautumisvelvollisuus ei koske yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain mukaisille yksityisoikeudellisille koulutuksen järjestäjille säädettäisiin

varautumisvelvollisuus poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta. Säännöksen mukaan yksityisten koulutuksen järjestäjien olisi varmistettava tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Koulutuksen järjestäjien olisi laadittava poikkeusolojen ja häiriötilanteiden varalta valmiussuunnitelma.

Hallituksen esitys sisältää myös kokonaan uuden säädöksen 'Tilannekuva häiriötilanteista ja poikkeusoloista. Sen mukaan koulutuksen järjestäjän olisi pyynnöstä toimitettava salassapitosäännösten estämättä opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Lupa- ja valvontavirastolle varautumistoimenpiteiden yhteensovittamista sekä häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tilannekuvan muodostamista varten tarvittavat välttämättömät tiedot.

SDO kannattaa varautumisvelvollisuuden säätämistä yksityisille koulutuksen järjestäjille edellyttäen kuitenkin, että uuden velvollisuuden aiheuttamat resurssitarpeet kartoitetaan, ja että huomioidaan yksityisten koulutuksen järjestäjien suuri määrä ja oppilaitosten kokovaihtelu: erityisesti pienille koulutuksen järjestäjille uusista velvoitteista saattaa koitua huomattavasti uutta hallinnollista ja taloudellisesta kuormaa. Varautumisvelvollisuuden toimeenpano edellyttää näkemyksemme mukaan valtakunnallista ohjeistusta ja neuvontaa sekä riittävästi aikaa, esim. siirtymäaika.

Kannattamme myös esitystä Lupa- ja valvontaviraston tehtävästä valvoa kaikkien koulutuksen järjestäjien varautumista. Samoin kannatamme uutta säädöstä koskien tilannekuvaa häiriötilanteista ja poikkeusoloista painottaen esityksessäkin todettua lähtökohtaa, ettei koulutuksen järjestäjiltä koottava tieto sisällä henkilötietoja.

1.2 Ensisijaisesti oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden kouluttamisen varmistaminen

Hallituksen esitys sisältää uuden säädöksen oppivelvollisten koulutuksen ensisijaisuudesta poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa ja TUVA-koulutuksessa turvattaisiin ensisijaisesti oppivelvollisuuslain 16 §:n mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulutus, jos rahoitus tai muut resurssit vähentyvät olennaisesti häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa. Säännös tarkoittaisi, että koulutuksen järjestäjän olisi häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa kohdistettava käytössä olevat resurssinsa kuten henkilöstö, tilat ja oppimisympäristöt sekä muu kalusto ensisijaisesti oppivelvollisten kouluttamiseen. Säännös tarkoittaisi, että esimerkiksi tilanteessa, jossa läsnäopetusta voitaisiin järjestää vain rajoitetusti, tulisi suosia maksuttomuuteen oikeutettujen opiskelijoiden kouluttamista läsnäopetuksessa. Jos tilanne kestää yli kuukauden ja rahoitus tai muut resurssit ovat olennaisesti vähentyneet, uusiksi opiskelijoiksi otettaisiin ensisijaisesti oppivelvolliset. Perustelujen mukaan sääntely ei tarkoittaisi jo aloittaneiden aikuisopiskelijoiden koulutuksen keskeyttämistä, vaan lähtökohtaisesti heillä olisi edelleen oikeus suorittaa opintonsa loppuun.

SDO kannattaa pääosin tätä esitystä. Esitys tukee oppivelvollisuuslain (1214/2020) toteuttamista myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

1.3. Näyttöjen toteuttaminen poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa

Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin uusi 52 a §, joka koskisi osaamisen osoittamista poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että jos näyttöä ei yli kahden viikon kestoisissa poikkeusoloissa tai häiriötilanteissa voida toteuttaa aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa, ammattitaito ja osaaminen voidaan osoittaa suorittamalla muita käytännön tehtäviä, jotka

mahdollisimman hyvin vastaavat aitoja työtilanteita ja työprosesseja. Tarvittaessa näytössä osoitettua osaamista voidaan täydentää myös muulla osaamisen arvioinnilla siltä osin, kuin osaamista ei poikkeusoloissa tai häiriötilanteissa voida osoittaa aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa.

SDO kannattaa tätä esitystä. Koronapandemian aikana oli voimassa väliaikainen laki, joka mahdollisti pysyvästä lainsäädännöstä poiketen osaamisen osoittamisen vaihtoehtoisilla tavoilla. Jos näyttöä ei covid-19-epidemiasta johtuen voinut toteuttaa aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa, ammattitaito ja osaaminen voitiin osoittaa suorittamalla muita käytännön tehtäviä, jotka mahdollisimman hyvin vastasivat aitoja työtilanteita ja työprosesseja. Kokemukseen perustuen voidaan todeta poikkeusjärjestelyjen sujuneen pääosin onnistuneesti.

1.4. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta ja hyväksyminen poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa

Esityksen mukaan yli kahden viikon kestoisissa poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa koulutuksen järjestäjällä ei olisi velvollisuutta laatia ja päivittää henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa yhteistyössä pykälässä mainittujen tahojen kanssa taikka antaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai lailliselle edustajalle mahdollisuutta osallistua suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen.

SDO kannattaa tätä esitystä, mutta ehdottaa kuitenkin 45 a §:ään täsmennystä, jonka mukaan opiskelijan on voitava osallistua oman henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmansa (HOKS) päivittämiseen myös poikkeusjärjestelyissä ja hänelle on kerrottava suunnitelmaan tehdyistä muutoksista.

1.5. Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Esitys sisältä lisäyksen tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä voisi päättää etäopetukseen siirtymisestä poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

SDO kannattaa koulutuksen jatkuvuutta turvaavia joustoja. Esityksessä tunnistetaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen ja erityisesti vaativan erityisen tuen koulutuksen haasteet ja niiden myötä etäopetuksen järjestämisen rajoitteet. Opiskelijoiden yhdenvertaisuutta tukisi ohjeistus siitä, miten järjestäjä arvioi etäopetuksen soveltuvuuden opiskelijalle ja miten opetus, ohjaus ja tuki järjestetään, jos opiskelija ei pysty osallistumaan etäopetukseen tai saavuttamaan siinä koulutuksen tavoitteita.

Lopuksi toteamme, että häiriötilanteet ja poikkeusolot määritellään esityksessä selkeästi ja riittävän laajasti. Tämä ohjaa yhdenmukaisesti koulutuksen järjestäjien päätöksentekoa tilanteissa, joissa normaali, vakiintunut toiminta estyy.

2. Ammatillisen koulutuksen työelämätoimikunnat

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen työelämätoimikunnat pääosin lakkautettaisiin valtiontalouden sopeuttamistoimien vuoksi. Osa työelämätoimikuntien tehtävistä, kuten osaamisen arvioinnin oikaisupyyntöjen käsittely, ehdotetaan siirrettäväksi Opetushallitukselle.

SDO näkee ehdotuksessa työelämätoimikuntien lakkauttamisessa monia ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja laadunvarmistukseen liittyviä haasteita. Haasteet liittyvät ennen kaikkea työelämän roolin ja merkityksen kapenemiseen. SDO on yhtä mieltä useiden annettujen lausuntojen kanssa siitä, että myös jatkossa toimintamallista tai rakenteista riippumatta on varmistettava työelämän osallistuminen ennakointiin, tutkintojen kehittämiseen, osaamisen arviointiin ja koulutuksen laadun varmistamiseen. Mikäli työelämätoimikuntien lakkautumiseen päädytään, niin ehdotus Opetus- ja kulttuuriministeriön mahdollisuudesta asettaa työelämätoimikunta määräajaksi on kannatettava.
Opetushallitukselle siirtyvien arvioinnin oikaisujen käsittelyssä on turvattava alakohtainen asiantuntemus sekä riittävät resurssit.

SUOMEN DIAKONIAOPISTO – SDO OY

Juha-Petri Niiranen
Toimitusjohtaja, rehtori